

INDOEVROPSKÁ JAZYKOVĚDA II.3

5.4. 2019

N-KMENY

- poměrně hojné, více typů, produktivní
- v podstatě bez neuter (tedy životné deriváty něčeho?)
- *n*-kmeny individualizující (velikán, Platón)
 - zdroj germ. slabých adjektiv (*chudák chlap*)
- *men*-kmeny (nomina agentis, paralelní k *ter*-kmenům)
 - **h₂ekmo:n* „kámen“ (*pramen, řemen..*)
 - netvoří feminina!
- *mn*-kmeny (neutra, rei actae)
 - **seh₁mn* „semeno“ (*břímě, vímě*)
- *-(e)no-* slovesná adjektiva spíše s pasivní sémantikou (zdroj č. *brán* a angl. *borne*), také barvy (*zelený, brown*)

S-KMENY

- několik málo jen s *-s-, starší vrstva
- vesměs neutra na *-os *-esos
 - nebe nebesa, tělo těleso apod.
 - *s mezi vokály nestabilní (lat. *genus generis*, ř. *γενος γενους*, angl. *child children*)
- obvykle od sloves nomina actionis, zřídka od adjektiv (Caland)
- několik málo životných obecně (Zora)
- v latině životná (feminina) čtenější (*honos honoris*)
- v latině i řečtině z nich některé infinitivy
- wos-kmen: ptc. perfekta (č. –vš-, véd. –vams, ř. -ως –οτος NB t/s-kmen?)

*néb^hos-∅ *néb^hes-os *néb^hōs^{h₂} ⇒ *-menēs^s *-menes ⇒ *h₂éus-ōs^s *h₂us-^s-és

chet.	nēpiš	nēpišaš					
véd.	nábhaḥ	nábhasaḥ	nábhāṃsi	-mánāḥ	-mánaḥ	uṣáḥ	uṣáḥ
av.	nabō	nabaṇhō	nabās-	-mānā	-mānō	ušā	
ř. hom.	νέφος	νέφεος	νέφεᾶ	-μενής	-μενές	ἠώς	ἠοῦς
lat.	genus	generis	genera			aurōra	
stir.	nem ^N	nime	nime ^L				
stč.	nebo	nebese	nebesa				

T-KMENY

- čistých *t*-kmenů je pomálu (**nokwts*)
- další rozšíření
- **-to-*
 - pasivní participium
 - lat. *-tus*, ř. *-τος*, č. *-tý*, angl. *-d*
 - posesivní sufix
- **-nt-*
 - ptc. (jediné původní?)
 - lat. gen. *-ntis*, gót. *-nts*, č. *-c*
 - chet. ergativ?

ABSTRAKTA *-TI-, *-TU-, *-TEH2-

- feminina na *-tis
 - ř. *-sis*, lat. gen. *-tis*, angl. *-th -d*,
 - slovanské infinitivy
- maskulina na *-tus
 - lat. *exitus*, č. *život* a infinitivy
- feminina na *-teh2
 - č. *-ta*, ř. *-ta*
- maskulina na *-teh2
 - činitelská (νεφελεγερετα)

KONSONANTICKÉ A VOKALICKÉ KMENY

- *i*-kmeny a *u*-kmeny jsou de facto *j*-kmeny a *w*-kmenya jako takové se chovají
- *i*:-kmeny a *u*:-kmeny jsou de facto *ih*₂- a *uh*₂-
- -*eh*₂ jsou rovněž konzonatické
- jedině *o*-kmeny na úrovni PIE vokalické

I-KMENY

- vesměs životné (nb neutrum **mori* „moře“)
- jakožto adjektiva jen v kompozitech (v prvním, řidčeji druhém kmeni)
- jednak „primární“ = nevíme, od čeho odvozená (**h2owis* „ovce“, **h2ogwhis* „had“)
- několik derivací sekundárních
 - deadjektivní abstrakta (č. *žlut' modř* apod.; ř. πολις „město“)
 - deverbativní abstrakta (skr. sandhi- „sou-dání“, č. *zář, louč*)

	Nsg.	Gsg. AS	PK	Dsg. AS	PK	Npl. AS	PK	Dpl.
chet.	tuzz- i -š	tuzz- i̇ -aš		tuzz- i̇ -a		tuzz- i̇ -ēš		tuzz- i̇ -aš*
véd.	áv- i -ḥ	áv- y -aḥ	śuc- é -ḥ	pát- y -e	śuc- ay -é	ar- y -áh	śuc- ay -aḥ	áv- i -bhyaḥ
av.	pa ⁱ t- i -š		pat- ōi -š	pa ⁱ ṭ- i -aē	°pat- ā -e	nav. pat- aii -o		ga ⁱ r- i -biiō
ř. ^{myk.}	ǒ- i -ς	ǒ- i -ος		o- i̇ -ĩ̇ (< Lsg.)		ǒ- i -ες		o- i̇ -εσι (< Lpl.)
l. ^{archl.}	ov- i -s		ovīs ^{-EIS}		ovī ^{-EI}	ovēs ^{-EIS}		ov- i -bus
stir. ^{ktb.}	muir ^{-iś}	moro ^{-eś}		muir ^{-ei}		suil ^{-iś}		muir- i -b
gót. ^{run.}	gasts ^{-i-s}	gastis		gasta		gasteis		gast- i -m
č. ^{stsl.}	kost ^{-b}	kosti		kosti		kosti		kost- e -m
lit.	nosis	nosies		nosiai		nos-ys		nos- i -ms

chet. „vojsko“; véd. „ovce“, „jasný“, „pán“; av. „pán“, „hora“; ř. lat. „ovce“; stir. „moře“, „oko“; gót. „host“; lit. nos

U-KMENY

- větší podíl neuter
- mnoho primárních adjektiv

doložené (namátkou: * $g^w r h_2 ú$ - „těžký“, * $b^h n \hat{g}^h ú$ - „tlustý“, * $m r \hat{g}^h ú$ - „krátký“, * $m l d ú$ - „měkký“, * $t n h_2 ú$ - „tenký“, * $p l t h_2 ú$ - „plochý, širý“, * $h_1 l n g^{wh} ú$ - „malý, lehký“, * $d l k ú$ - „sladký“, * $h_2 o - h_1 \hat{k} ú$ - „rychlý“). Jejich sufix *-u- je totiž jedním

- mnohde inklinují k splynutí s o-kmeny
 - v češtině řada koncovek tvrdých maskulin právě z u-kmenů, jež jako samostatné paradigma zanikají

	sg. pie.	sg. stč. ^{slov.} véd.		pl. pie.	pl. stč. ^{slov.} véd.
N	*suh ₂ n-ú-s	syn	sūnúḥ	*suh ₂ n-éw-es	synove sūnávaḥ
A	*suh ₂ n-ú-m	syn	sūnúm	*suh ₂ n-ú-ns	syny sūnūn
V	*suh ₂ n-óu-∅	synu	sūno	*suh ₂ n-éw-es	synove sūnávaḥ
NAn.	*dóru		dāru	*dóruh ₂	dārūni
L	*suh ₂ n-ē-u	synu	sūnau	*suh ₂ n-u-sú	synech ^{-och} sūnúsu
GAb	*suh ₂ n-ou-s	synu	sūnóḥ	*suh ₂ n-u-óm	synóv sūnúnāṃ
D	*suh ₂ n-ew-éi	synovi	sūnáve	DAb *suh ₂ n-u-mós	synem ^{-om} sūnúbhyaḥ
I	*suh ₂ n-ew-éh ₁	synem ^{-om}	sūnúna, -vā	*suh ₂ n-u-b ^h is	synmi sūnúbhiḥ

A-KMENY (H2-KMENY) A IH2-KMENY (I:-KMENY)

- *-eh2 > *-a:
- **chybí v chetitštině!**
- jakožto substantiva
 - obvykle abstrakta či feminina (zde ale běžně z původních adjektiv a participií)
 - občas i maskulina (nomina agentis jako č. *vojvoda* a *předseda*)
- jakožto adjektiva
 - ženský rod k o-kmenovým adjektivům
 - *newos *newom *neweh2
- jakožto feminina k většině kmenů slouží ih2-kmeny
 - stč. -i v f. *berouci* (> č. *berouc*) ale *příšedši*, ř. *φερουσα*
 - v č. -i-ce < *-i:-ka: ale véd. *vrki*: „vlčice“

	singulár		lat. ^{arl.}	véd.	plurál	č. ^{stč.} také	lat.	véd.
N	*k ^w oinéh ₂	cena	cēna	sénā	*k ^w oinéh ₂ es		cēnae	sénāḥ
V	*k ^w oinéh ₂	ceno	cēna	séne	*k ^w oinéh ₂ es		cēnae	sénāḥ
A	*k ^w oinéh ₂ m		cēnam	sénāṃ	*k ^w oinéh ₂ ns	cený	cēnās	sénāḥ
L	*k ^w oinéh ₂ i	ceně		sénāyaṃ	*k ^w oinéh ₂ su	cenách ^{-ás}		sénāsu
G	*k ^w oinéh ₂ s	cený	cēnae ^{-ás}	sénāyaḥ	*k ^w oinéh ₂ om		cēnārum	sénānāṃ
Ab	*k ^w oinéh ₂ s		cēnā ^{-ād}	sénāyaḥ	*k ^w oinéh ₂ b ^h os		cēnābus	sénābhyaḥ
D	*k ^w oinéh ₂ ei	ceně	cēnae	sénāyai	*k ^w oinéh ₂ b ^h os	cenám	cēnābus	sénābhyaḥ
I	*k ^w oinéh ₂ eh ₁	cenou		sánāyā	*k ^w oinéh ₂ b ^h i(s)	cenami		sénābhiḥ

pie. „pokuta, cena“; lat. „večeře“; véd. „vojsko“

O-KMENY

- specifická skupina:
 - beze změn pozice přízvuku
 - bez změn ablautu v kořeni
 - v kmeni změna jen ve vok. sg. (*-e), jinde *-o (? instr. sg.)
 - některé anomální koncovky, blízké i zájmenům
 - abl. sg. *-oad, ins.pl. *-o:is (× *-bhis), lok.pl. -o-isu (×*-su), gen. sg. *-os(jo)
 - nom.ak.sg.n. *-om (×nulová koncovka)
 - v naprosté většině maskulina a neutra (z feminin jen *snusos „snacha“ a případně v lat. či ř. názvy stromů apod. – *fagus*, *ulmus* apod.)
 - extrémně produktivní, rozšiřují další kmeny
 - *-ro-, *-lo-, *-mo-, *-mno-, *-dhlo-
 - nejasný původ

sg.		stč.	lat. ^{arl.}	véd.	stangl. ^{gót.}	ř. ^{hom.}	ktb.
N	*wĺk ^w -o-s	vlk	<i>lupus</i>	vṛkaḥ	wulf ^{-s}	λύκος	-os
A	*g ^h órd ^h -o-m	hrad	<i>lupum</i>	vṛkaṃ	wulf	λύκον	-om
V	*wĺk ^w -e-∅	(vol-e)	<i>lupe</i>	vṛka	wulf	λύκε	-om
NAn.	*jug-ó-m	jho	<i>iugum</i>	yugáṃ	^{juk}	ζυγόν	
L	*wĺk ^w -o-i	vlcě		vṛke			-ui
G	*wĺk ^w -o-s-jo		<i>lupī^{-osio}</i>	vṛkasya	wulfes ^{-is}	λύκου ^{-oio}	
Ab	*wĺk ^w -o-ad	vlka	<i>lupō^{-ōd}</i>	vṛkāṭ			-uđ
D	*wĺk ^w -ōi ^{§12g}	vlku	<i>lupō</i>	vṛkāya	wulfe ^{-a}	λύκω	-ei
I	*wĺk ^w -o-h ₁	sl. vlkom		vṛkā - (-ena)			-us

pl.		stč.	lat. ^{osk.}	véd. ^{av.}	stangl. ^{gót.}	ř. dór.	ktb. ^{stir.}
NV	*g ^h órd ^h -ōs	vlci	lupī -ús	vṛkāḥ	wulfas ^{-os}	λύκοι	-us ^{-u}
A	*wĺk ^w -o-ns	vlky	lupōs	vṛkān	wulfas ^{-ans}	λύκους ^{-ους}	-us
NAn.	*jug-é-h ₂	jha	iuga	yugāni	geocu ^{-a}	ζυγά	-a?
L	*wĺk ^w -o-i-su	vlciech		vṛkeṣu		λύκοισι	
I	*wĺk ^w -o-i-is	vlky		vṛkāiḥ			
G	*wĺk ^w -o-H-om	vlk	lupōrum	vṛkānāṃ	wulfena ^{-e}	λύκων	-um
Ab	*wĺk ^w -o-b ^h os		lupīs (< I)	vṛkabhyaḥ	wulfum ^{-am}		-obos
D	*wĺk ^w -o-b ^h os	vlkóm	lupīs (< I)	vṛkabhyaḥ			-obos

FUNKCE? – TYPICKÉ DERIVACE?

- typ tomos
 - nomina agentis či adjektiva R(o)-o- τομός „řezavý“ (-vod, -řez, -nos)
 - nomina rei actae R(ó)-o- ř. τόμος „řez, díl“ (řez, chod, plod, sbor apod.)
- posesivní (vlkodlak apod., často jako druhý člen kompozit)

JO-KMENY

- relační adjektiva
 - lat. patronyma (*Claudius, Ovidius* apod.)
 - v č. např. *psí, králičí* (lat. *regius* ř. βασιλείος)
 - abstrakta a kolektiva (*kolegium*)

KOMPOZITA

- obvykle substantivní (minimum už PIE slovesných kompozit, a ještě spíše se jedná o idiomy)
- různé druhy, ale v základu buď
 - substantivní či adjektivní
 - endocentrická (referent jednou ze složek, obvykle tou poslední: *otcovrah*) či exocentrická (*rychlonožý*)
 - názvosloví podle staroind. gramatiky
 - hlavní typy: bahuvrihi, tatpuruš, dvandva, karmadhāraya
 - první člen obvykle jen v podobě kmene (někdy jiného než v základním tvaru), zřídka spolu s koncovkou
 - první člen v podstatě libovolný slovní druh i slovní tvar, druhý jen nomen

BAHUVRIHI, TATPURUŠ, KARMADHÁRAYA

- **bahuvríhi:** posesivní kompozita („mající X“) – tedy primárně adjektiva, jakožto substantiva až konverzí (*vlkodlak*) – kondenzují frázi s genitivní přívlastkem
- **tatpuruš:** endocentrická, kondenzují přísudkovou frázi (+objekt či příslovce) *otcovrah*
- **karmadháraya:** endocentrická, kondenzují jmennou frázi s adjektivem či substantivem v apozici (*plnoluní, batman*)

DVANDVA

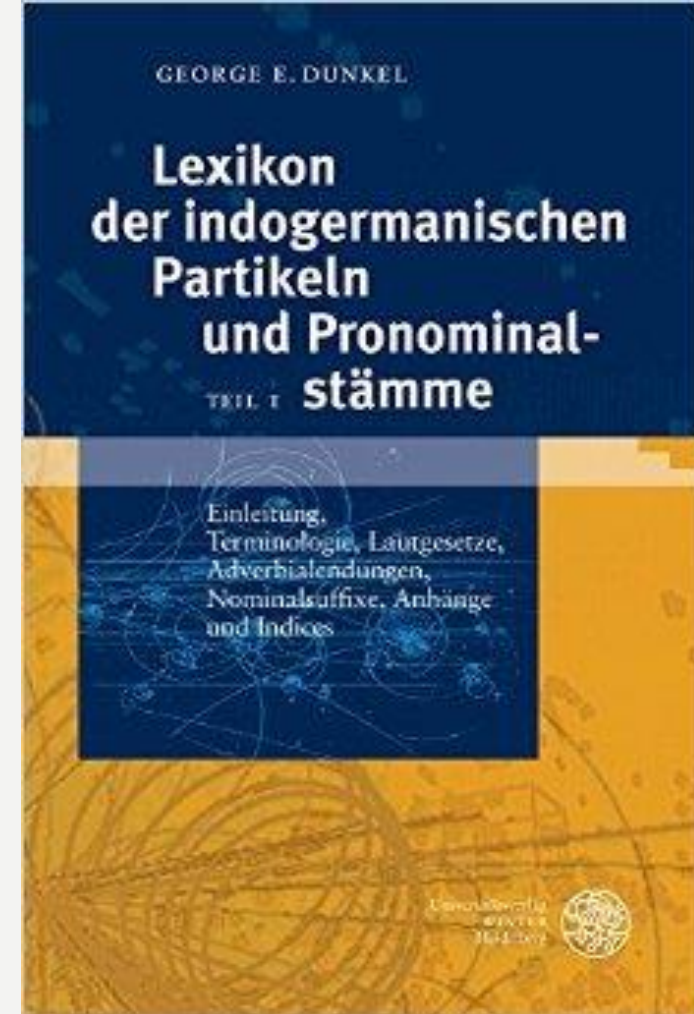
- jednota dvou (řídce i více) entit v poměru slučujícím („X a Y“)
- běžná jen v indiír. jinde jen zbytky
- oba členy zřejmě mají koncovku – oba **duálovou** a vlastní přízvuk

Klasický příklad dvandva, spolu s charakteristickou morfologií, je véd. tzv. devatā dvandva („dvandva božstev“) *mitrāvārunā* „Mitra s Várunou“. Jakkoli se jedná o kompozitum, mají oba členy koncovku duálu, oba vlastní přízvuk. Podobného ustrojení je *uṣāsanaktā* „úsvit a noc“, případně nav. *miθra ahura* „Mitra a Ahura“, nebo také av. merismus *pasu.vīrā* „dobytek a mužstvo, tzn. veškerý majetek“. Ve Rgvédu jsou to často dvojice proprií.

Jinde ale dvandva duálovou shodu obou členů nemají, spíš mají morfologii kolektiva typu véd. *bhrātrām* „bratrstvo“, srv. *νυχθήμερον* „noc a den“ [*νυκτ+ἡμαρ*]-o-ν, koiné ř. *τοξοφάρετρον* „šípy a toulec“; ojedinělé gal. *TeuoχToni[o]n* /*dewogdonion*/ „bohů a lidí“ (překládající lat. *COMUNES DEIS ET HOMINIBUS* „společné lidem a bohům“, kde ono „společné“ vyjadřuje právě kompozitum). Neméně ojedinělé je stsl. *bratъsestra* „sourozenci“ či shn. *sunufatarungo* „otec a syn“ (jakoby angl. **sonfathering*).

ZÁJMENA

- celkem stabilní součást slovní zásoby (nb pokusy srovnávat i mimo IDE rodu)
- nicméně funkční slova: obvykle formálně jednodušší, náchylná k změnám typickým pro slova frekventovaná, nesou gramatické informace – potenciálně dále gramatikalizovatelná v sufixy a koncovky
- odlišnosti od substantiv dané někdy funkčně/významově, někdy historicky (a tudíž často nevysvětl(it)e(l)né)
- osobní a přivlastňovací
- tázací a neurčitá
- vztažná
- ukazovací
- negativní? a další?
- pronominální adjektiva

OSOBNÍ ZÁJMENA

- relativně stabilní, ale od počátku formálně nesourodá
- 1. 2. osoba, všechna tři čísla
- třetí osoba nejistá
- posesivní zájmena nejasná (více alternativ)
- plné tvary a klitické (čeština dosud! *ti tobě*)

	„já“		„ty“		3 os. („se“)	„my“		„vy“		
N	*eǵóh ₂		*tǔ			N	*wéi-		*jú-	
A	*mé	*me	*té	*t(w)e	*sé *swé	A	*nsmé *nōs	*nos	*usmé *wōs	*wos
G	*méne *meso		*téwe *teso		*séwe	G				
		*moi		*toi						
D	*méb ^h ei *még ^h jo		*téb ^h (e)i *téb ^h jo		*séb ^h ei	D	*nsméi		*usméi	
Ab	*méd	*med	*téd	*ted	*séd	Ab	*nsméd		*usméd	

„já“

	N	A	klit.	G	klit.	D	klit.	Ab
psl.	*jazъ		*mę	*mene	*mě	*meně	*mi	
balt.	*eš	*mēn	*me	*mene		*menei	*mei	
véd.	ahámṛ	mā́(ṛ)	mā	máma	me	máhyaṛ	me	mat
av.	azəm	mąm	mā	mana	me	ma ⁱ biiā	me	maṭ
chet.	ūk	ammuk	mu	ammel	miš	ammug	mu	amēdaz
ř.	ἐγών	ἐμέ	με	ἐμος	μου	ἐμοι	μοι	
arl.	egō	mēd		meī		mihī		mēd
gal.	mi		mi					med
TB	ñās	ñās	ñ	ñi	ñ	*mis		
pgerm.	*ek	*mek		*mīna-				
arm.	es	is		im		inj		inēn

„ty“

	N	A	klit.	G	klit.	D	klit.	Ab
psl.	* <i>ty</i>		* <i>te</i>	* <i>tebe</i>	* <i>tě</i>	* <i>tebě</i>	* <i>ti</i>	
pblt.	* <i>tū</i>	* <i>tēn</i>	* <i>te</i>	* <i>tebei</i>	* <i>tei</i>	* <i>tewe</i>		
véd.	<i>tʷvám̄</i>	<i>tvā(m̄)</i>	<i>tvā</i>	<i>táva</i>	<i>te</i>	<i>túbhya</i>	<i>te</i>	<i>tvat</i>
av.	<i>tū</i>	𐬢𐬀𐬎𐬎𐬎	𐬢𐬀𐬎𐬎	<i>tauua</i>	<i>tē</i>	<i>taʰbiiā</i>		𐬢𐬀𐬎𐬎𐬎
chet.	<i>zīk</i>	<i>tūk</i>	<i>tu</i>	<i>tuēl</i>	<i>tiš</i>	<i>tuk</i>		<i>tuēdaz</i>
ř. dór.	σύ ^{TY}	σέ ^{TE}	σέ ^{TE}	σειῶ	σευ ^{TEU}	σοί ^{TOÍ}		
arl.	<i>tū</i>	<i>tēd</i>		<i>tuī, tīs</i>		<i>tibī</i>		
gal.	<i>tu</i>			<i>ti</i>		<i>ti</i>		
TB	<i>twe</i>	<i>ci</i>				<i>tañ</i>		
pgerm.	* <i>þū</i>	* <i>þek</i>		* <i>þīna-</i>				
arm.	<i>dow</i>	<i>kéz</i>		<i>kó</i>		<i>kéz</i>		<i>kēn</i>

„my“

	N	A	klit.	G	klit.	D	klit.	Ab
psl.	* <i>my</i>		* <i>ny</i>		* <i>nasъ</i>		* <i>namъ</i>	
lit.	<i>mes</i>	<i>mus</i>		<i>mūsų</i>		<i>mums</i>		
véd.	<i>vayám̐</i>	<i>asmān</i>	<i>nas</i>	<i>asmākam</i>	<i>nas</i>	<i>asmabhyam</i> ^{asme}	<i>nas</i>	<i>asmad</i>
av.	<i>vaēm</i>	<i>ahma</i>	<i>nā</i>	<i>ahmākəm</i>	<i>nā</i>	<i>ahmaⁱbiiā</i>	<i>nā</i>	<i>ahmaṭ</i>
chet.	<i>uēš</i>	<i>anzāš</i>	<i>-nnaš</i>	<i>anzēl</i>		<i>anzāš</i>		
ř.	<i>ῆμεῖς</i>	<i>ῆμάς</i>		<i>ῆμῶν</i>		<i>ῆμίν</i>		
arl.	<i>nōs</i>	<i>nōs</i>		<i>nostrī -trum</i>		<i>nōbīs</i>		<i>nōbīs</i>
pkelt.	* <i>snīs</i>			stir. <i>nathar</i>				
TB	<i>wes</i>			<i>wesi</i>				
pgerm.	* <i>weis</i>	* <i>uns</i>		* <i>unsarō</i>		<i>unsis</i>		
arm.	<i>mekʻ</i>	<i>mez</i>		<i>mer</i>		<i>mez</i>		<i>mēnǰ</i>

„vy“

	N	A	klit.	G	klit.	D	klit.	Ab
psl.	*vy		*vasъ	*vasъ			*vamъ	
lit.	jes	jus		jūsų		jums		
véd.	yūyám̄	yuṣmān	vas	yuṣmākam	vas	yuṣmabhyam	vas	yuṣmad
av.	yūžām		vā	yūšmākəm	vā	yūšma ⁱ biiā	vā	yūšmaṭ
chet.	šumeš	šumeš	-šmaš	šumēl		šumēš		šumēdaz
ř.	ὕμεῖς	ὕμάς		ὕμῶν		ὕμῖν		
arł.	vōs	vōs		vostrī		vōbīs		vōbīs
pkelt.	*swīs			stir. séthar				
TB	yes			yesi				
pgerm.	*jus	*izwis		*izwarō		*izwis		
arm.	dowk´	jez		jer		jez		jēnǰ

my dva“

	psl.	stč.	lit.	véd.	av.	ř.	TB	gót.
NA	* <i>vě</i>	<i>vě, va</i>	<i>mùdu</i> m.	<i>vām̐</i> (1×)	<i>vā</i>	<i>ṽōi</i>	<i>wene</i>	<i>wit</i>
(A)	* <i>na</i>	<i>ny</i>	<i>nuodu</i> (?)	klit. <i>nau</i>	<i>āāuuā?</i>			<i>ugkara</i>
GL	* <i>naju</i>	<i>najú</i>						<i>ugkis</i>
DAbI	* <i>nama</i>	<i>náma</i>						<i>ugkis</i>

„vy dva“

	psl.	stč.	lit.	véd.	nav.	ř.	TB	gót.
NA	* <i>va</i>	<i>vě, va</i>	<i>jùdu</i> m.	<i>yuvám̐</i>		<i>σφῶi</i>	<i>yene</i>	<i>jut</i>
(A)	* <i>va</i>	<i>vy</i>		<i>yuvám̐</i>				<i>igkara</i>
GL	* <i>vaju</i>	<i>vajú</i>						<i>igkis</i>
DAbI	* <i>vama</i>	<i>váma</i>			<i>γauuākəm</i>			<i>igkis</i>

TŘETÍ OSOBA

- různá východiska pro různé větve i jejich podvětve (srv. angl. *he* a něm. *er*)
- nejasné, zda byla odlišná od některého z ukazovacích zájmen
- pravděpodobný kandidát anaforické zájmeno
 - ukazovací **so-* (jen. nom.sg. mf.) **to-* (takto ve véd., v řečtině jako člen!)
 - **s(w)e* „svůj“ (nemá nom.sg.) – ale možná pro všechny osoby (jako v češtině)

PŘIVLASTŇOVACÍ ZÁJMENA

mo^L „můj“ do^L „tvůj“. Nejčastěji se uplatnil prostý o- či jo-kmen jako odpovídající adjektiva – **méjo-* (lat. *meus*), **mo-* (ř. ἐμός), „můj, má, mé“, **t^uwo-* (lat. *tuus*, att. σός, dór. τέος) či **téwo-* „tvůj“, **séwo-* „svůj“ (véd. *sva-*, lat. *suus*, ř. ἑός, ὄς), event. také pomocí sufixu *-(t)er: **nóstero-* „náš“ (lat. *noster*, stir. *nathar*; ř. ἡμέτερος × hom. ἡμός, pgerm. **unseraz*), **wóstero-* „váš“ (lat. *voster*, stir. *sethar*, ř. ὑμέτερος, pgerm. **izweraz*) nebo **-ko-*, véd. *māmaká-* „můj“, *asmāká-* „náš“.

TÁZACÍ A NEURČITÁ ZÁJMENA

- formálně neodlišená až na přítomnost přízvuku:
- ὥς τις τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ
- θεός νύ τις, ἢ βροτός ἐσσι; εἰ μὲν τις θεός ἐσσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν...
- obecně velmi stabilní báze *kw-
- č. *k-do*, če-*ho*, lat. *quis*, angl. *who*, ř. τις, πότερος, véd. *kás*, *kad*, av. -čiš

	„kdo“ sg.	č.	véd.	av.	chet.	lat. ^{stir.}	ř. ^{hom.}	gót.
N	*k ^w ís *k ^w o(s)	kdo	káh	kā	kuiš	quis ^{cia}	τίς	hwas
A	*k ^w ím *k ^w óm	-č	kám	kām	k _u in	quem	τίνα	hwana
NAn.	*k ^w íd *k ^w ód	stsl. čb(to)	cít kím kád	ciṭ kaṭ	k _u it	quid ^{cid} quod	τί	hwata
GAb	*k ^w és(j)o *k ^w ós(j)o	stč. čso > co	kásya	cahiiā kahiiā	k _u ēl	cūius	τίνος ^{τέο} ποῦ	hwis
D	*k ^w ésmōi *k ^w ósmōi	čemu komu	kásmāi	cahmāi kahmāi	k _u edani	cuī	τίνι ^{τέω}	hwamma
L	*k ^w ésmi *k ^w ósmi	čem kom	kásmīn	kahmi			ποῖ	
I	*k ^w íh ₁ *k ^w óh ₁	či	kéna	kā				
(Ab)	*k ^w ésmed		kásmāt	kahmāt	k _u ēz	quō		

VZTAŽNÉ ZÁJMENO

- syntax – vůbec otázka vedlejších vět a specificky VNOŘENÝCH vedlejších vět
- v některých jazycích (anatolské, italické) = tázací
- PIE báze *h₂jo-
 - č. *jenž*, ř. *Ńς*, véd. *yá-*, gal. *-io*
 - možná totožné s ukazovací bází

3.

a. **yó**↔ hatvá ahim **árināt** saptá síndhūn „jenž zabitím hada vyřinul sedm řek“
≈*h₂jós g^{wh}n-twéh₁ h₂eg^{wh}ím é h₃rineHt septm̄ sind^húns (absolutiv Isg. *-tueh₁-; n-infix *h₃reiH)

b. **yó**↔ gā **udājad** apadhā Valásya „jenž krávy vyvedl ohradou Valovou,“
≈*h₂jós g^wōns ud é h₂eġet apo-d^heh₁___osjo

c. **yó**↔ aśmanor antár agnīm **jajāna** „jenž mezi dvěma kameny oheň
≈*h₂jós h₂k̄mnóus entér (H)ng^wnīm ġeġónh₁e
(postpozice) „vytvořil“

d. saṃvr̥k samátsu: **sa**↔ janāsa Índrah. „uchvatitel v bitvách: ten, lidé, Indra.“
≈*som-wr̥ġs ___-su só ġónh₁ōs Híndros

UKAZOVACÍ ZÁJMENA

- posuny mezi jejich podtypy (obvykle po gramatikalizačním klinu od konkrétnějších *exo-* po abstraktnější *endo-* až po osobní, což vyvolává potřebu dále doplňovat první typ rekombinací s různými adverbii a dalšími lexémy)
- blíží se významem dimenzionálním partikulím
- exoforická (odkazují do řečové situace)
 - tři stupně odkazování (tři řečnické osoby, srv. španělština)
 - **h1e-/h1e-* (č. *on(en)*)
 - **ki-/ke-* (blízké) = č. *z-de, dne-s*, angl. *he*, lat. *hi-c*,
 - **h2i- *h2jo-* (č. *jeho, jemu*; lat. *is*, něm. *er*)
 - **ghi-/*gho-* (lat. *hic*)
- endoforická (ukazující k větným členům)
 - **so- *to-?* =>

	„ten“	„ta“	„ti“	„ty“
N	*só-∅	*séh ₂ *síh ₂	*tói	*téh ₂ es
A	*tóm	*téh ₂ m	*tóns	*téh ₂ ns
NAn.	*tód		*téh ₂	*téh ₂
G	*tós ^m jo	*tés ^m jeh ₂ s	*tóisom	*téh ₂ som
D	*tósmōi	*tés ^m jeh ₂ ei	*tóib ^h os	*téh ₂ b ^h os
I	*tóí?	*tóí?	*tóib ^h i	*téh ₂ b ^h i
Ab	*tósmod	= D	= D	= D
L	*tósmi	*tés ^m jeh ₂ ei	*tóisu	*téh ₂ su

ZÁPORNÁ ZÁJMENA ZÁJMENNÁ ADJEKTIVA

- pravděpodobně kombinace zápornky (**ne* a **meh l*) a tázacího zájmena (např. v zákazech *nikdo* ř. μη τις)
- časté náhrady v důsledku zesílení (srv. fr. *ne pas* > *pas*, tzv. Jespersenův cyklus)
- zájmenná adjektiva mívají aspoň z části morfologii zájmen
- šířeji rozšířeno **al-jo-* (č. *loni?*, lat. *alius*, ř. αλλος, angl. *else*)

ČÍSLOVKY

- kulturní úroveň IE: lovci sběrači > pastevci, zemědělci, obchodníci
- opět relativně stabilní systém
- desetiný systém
 - odchylky zejm. v záp. Evropě (12, 20 systém)
- jednotky, desítky (hůře), sto, tisíc(?)
- základní, řadové, násobné
- časté formální kontaminace (uzavřená série)
- anatolská data problém (logogramy)

ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKY

- 1-4 plné paradigma (rod, pád, číslo)
- 1 – dvě báze
 - *sem- (ř. εἶς, μιά) – od téhož patrně č. *sám*, angl. *same*, ř. ὅμος, lat. *semel*, *simplex*)
 - *Hoi- (č. *jen*, *jeden*, angl. *one*, lat. *unus*; véd. *éka-*, av. *aeuua-*)
- 2 – *dva*, *duo*, *dvau*, *two*
 - „oba“ *(h2m)-bhoh / *oba*, *both*, *ambo*, ἀμφω, *ubhá-*
- 3 - *tréyes *tistrés *trih2
 - separátní kmen pro femininum (bez vztahu k feminininnímu -*h2!) - *-ser-
 - chet. –šara- (totéž v nálseudující číslovce a už nikde jinde v PIE!)
- 4 - *kwetwores *kwetusres *kwetwo:r

5-9 NESKLONNÉ

- 5 *penkwe (*-kwe „a“?)
- 6 *kswéks (problém s náslovím)
- 7 *septm
- 8 (H)oktoh I (duál?)
- 9 *(h I)newn (= *newos „nový“)
- 10 *dekm
- 20 *wikmtih I
- 100 *kmtom

VYŠŠÍ ČÍSLOVKY

- desítky s deriváty deset (*-dkmt-)
- v nich jednotky buď asyndeticky (*dvacet pět*), nebo jako fráze (*tři ná ct*)

*fiche blíadna for a vii. „dvacet sedm let – dosl. dvacet let a sedm“ či cóic paise fichet ar chét „sto dvacet pět kroků – dosl. pět kroků dvacet a sto“, srv. stran pořadí i Zamyád Jašt 7: caθbarasca aθa garaiio spitama zaraθuštra caθbarəsatəmca duuaēca saite duuaēca hazaŋre „čtyři-a totiž hory, Spitámo Zarathuštro, čtyřicet-a dvě-a stě dva-a tisíce“ a tutéž informaci v Bundahišnu 9:3 *ciyōn abārīg kōfīha az Harburz frāz rust hend pad marag 2×1000 ud 2×100 ud 40 ud 4 kōf* „takto z hory Harburz vyrostly ty ostatní hory, a to 2×1000 a 2×100 a 40 a 4 hor“. (Rau 2009)*

ŘADOVÉ ČÍSLOVKY

- první a druhý typicky supletivní

„První“ a „druhý“ prakticky v žádném starém jazyce nesouvisejí s příslušnými číslovkami základními. „První“ se nejčastěji odvozuje od kořene **per-* „přední“, a to sufixy **pr-mó-* (gót. *fruma*, angl. z komp. *former*), **prh₂-wó-* (č. *první*) či **prh₂-tó-* (ř. *πρῶτος*), podobně také stir. *cétna* znamená „počínající“, angl. *first* „nejpřednější“.

„Druhý“ buďto užívá tvarů s významem „ten druhý ze dvou; jiný; další“ se složeným sufixem **-ter-o-*, např. stangl. *óðer*, stč. *vterý* a č. *úterý* „druhý den“, ř. *δεύτερος* či lit. *añtras* (od bází **al-*, **an-*), nebo výrazů, jako je lat. *secundus* „následující“ (3. ***sek^w**), č. *druhý* „doprovázející, spolutáhnoucí“ (***d^hreug^h**), ani ty od báze **dwóh₁* nepocházejí.

NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY

- buď samostatně či v rámci jednoduché tvary **dwis* **tris*, nebo kombinace s nějakým verbálním elementem s významem dělit, řezat apod.

nou“ za \approx **sm-ph₂g-s* „jednou utvořené“, lat. *triplex* „trojnásobný“ z **tri-pleks*, dále lat. *duplus* „dvojitý“, ř. διπλοῦς t.v., angl. *twofold* (k pie. ***pel(t)**), č. -krát < **-k^wor-t-*, což vzhledem ke shodě v lit. -kařtas, véd. -kṛt, av. -kərəṭ a dokonce v osk. -pert by mohlo být už prajazykové (**(-)k^wr-t-*). Za takové pak lze zřejmě mít i **-ti* „-olik“, vyskytující se s různými pronominálními bázemi, jako je ř. τόσος „tolikerý“, lat. *quot* „tolik/kolik“, véd. *kāti* a nav. *caiti* t.v., podle Oettinger (2007) související asi s pie. a chet. formanty ablativu (skepticky ale Kim 2012).